

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-39>

УДК 330.146:[330.342.146:334.722]:004(438+477)

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У НАГРОМАДЖЕННІ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ТА ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ГРОМАДИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

THE ROLE OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN ACCUMULATING SOCIAL CAPITAL AND SOLVING COMMUNITY PROBLEMS IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF THE REGION'S ECONOMY

Ревко Альона Миколаївна

доктор економічних наук, професор,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7888-3657>

Revko Alona

Chernihiv Polytechnic National University

Стаття присвячена дослідженню розвитку соціального підприємництва в умовах цифровізації економіки регіону, а також його впливу на нагромадження соціального капіталу громади. Розглянуто сутнісне наповнення понять «соціальне підприємництво» та «соціальний капітал». Доведено, що вплив соціального підприємництва на нагромадження соціального капіталу є взаємообумовленим, оскільки соціальний капітал здійснює вплив на розбудову підприємницької соціальної інфраструктури, яка спонукає громаду до спільної діяльності задля досягнення поставленої мети. Проаналізовано джерела залучення фінансових ресурсів, необхідних для діяльності соціальних підприємств Польщі та України. Визначено, що в умовах цифровізації економіки регіонів надважливим є залучення інноваційних джерел фінансування соціального підприємництва, до яких віднесено краундфандинг.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціальний капітал, розвиток громад, цифровізація економіки регіону, краундфандинг.

The article is devoted to the study of the development of social entrepreneurship in the context of digitalization of the region's economy, as well as its impact on the accumulation of social capital of the community. The essential content of the concepts "social entrepreneurship" and "social capital" is considered. It has been established that human capital is the basic resource for the accumulation of social capital. Since the knowledge and skills of a person increase his capacity for public activity and effective interaction. It has been proven that state-legal institutions and institutions of civil society act as a source of accumulation of social capital. They create certain legal norms and control their implementation. It has been proven that the influence of social entrepreneurship on the accumulation of social capital is mutually dependent, since social capital has an impact on the development of entrepreneurial social infrastructure. Sources of attracting financial resources necessary for the activities of social enterprises in Poland and Ukraine are analyzed. It encourages the community to work together to achieve the set goal. It has been established that social enterprises of the Republic of Poland mainly use financial resources of state funds in their activities. It was revealed that the main source of financial resources of social enterprises of Ukraine is the income received from economic activity. It was determined that in the conditions of digitization of the economy of the regions, it is extremely important to attract innovative sources of financing of social enterprises. They should be based on new forms of solidarity, partnership, cooperation and be accompanied by an increase in trust among residents, and thus by strengthening social capital. Crowdfunding is an innovative source of funding for social enterprises. It is an important tool for strengthening existing social enterprises, popularizing social entrepreneurship and creating a positive practice of attracting community funds by social enterprises. The peculiarities of the activities of crowdfunding platforms in Ukraine and abroad are considered.

Keywords: social entrepreneurship, social capital, community development, digitalization of the regional economy, crowdfunding.

Постановка проблеми. Розвиток соціального підприємництва створює нові можливості у взаємодіях між людьми, людиною і державою, людиною та локальною спільнотою. Соціальні підприємці зумовлюють виникнення новітніх зв'язки між людьми (працівниками, клієнтами та вразливою категорією населення), співпрацюють з органами державної влади, благодійними фондами та громадськими організаціями. З огляду на це, набуває актуальності потреба у нагромадженні соціального капіталу як суспільного блага, котре пришвидшує процеси економічно-суспільного розвитку громад. В умовах цифровізації економіки для соціального підприємництва відкриваються новітні, інноваційні можливості розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку соціального підприємництва та нагромадження соціального капіталу присвячені праці науковців, зокрема, Д. Борнстейна [1], С. Девіса [1], Р. Патнема [2], Ф. Сперклі [3], Ф. Фукуями [4], К. Флори [5], Я. Флори [5] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомність наукового доробку науковців, актуальним залишається дослідження впливу соціального підприємництва на нагромадження соціального капіталу як базису розвитку громад в умовах цифровізації економіки регіону.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної публікації є дослідження розвитку соціального підприємництва в умовах цифровізації економіки регіону, а також його впливу на нагромадження соціального капіталу громади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як справедливо зазначають Д. Борнстейн та С. Девіс, соціальне підприємництво – це процес, за допомогою якого громада створює чи докорінно змінює інститути розв'язання соціальних проблем. Учені стверджують, що кінцевою метою такого процесу є покращення життя людей певної громади. До соціальних проблем науковці відносять неписьменність населення громади, корупцію владних інститутів, хвороби, бідність, порушення прав людини, забруднення навколишнього середовища. Діяльність соціальних підприємців, на переконання Д. Борнстейна та С. Девіса, натомість зосереджена на зміні мислення людей та їх поведінки на основі впровадження новітніх та інноваційних ідей [1].

Інше сутнісне наповнення поняття соціального підприємництва здійснював Ф. Сперклі,

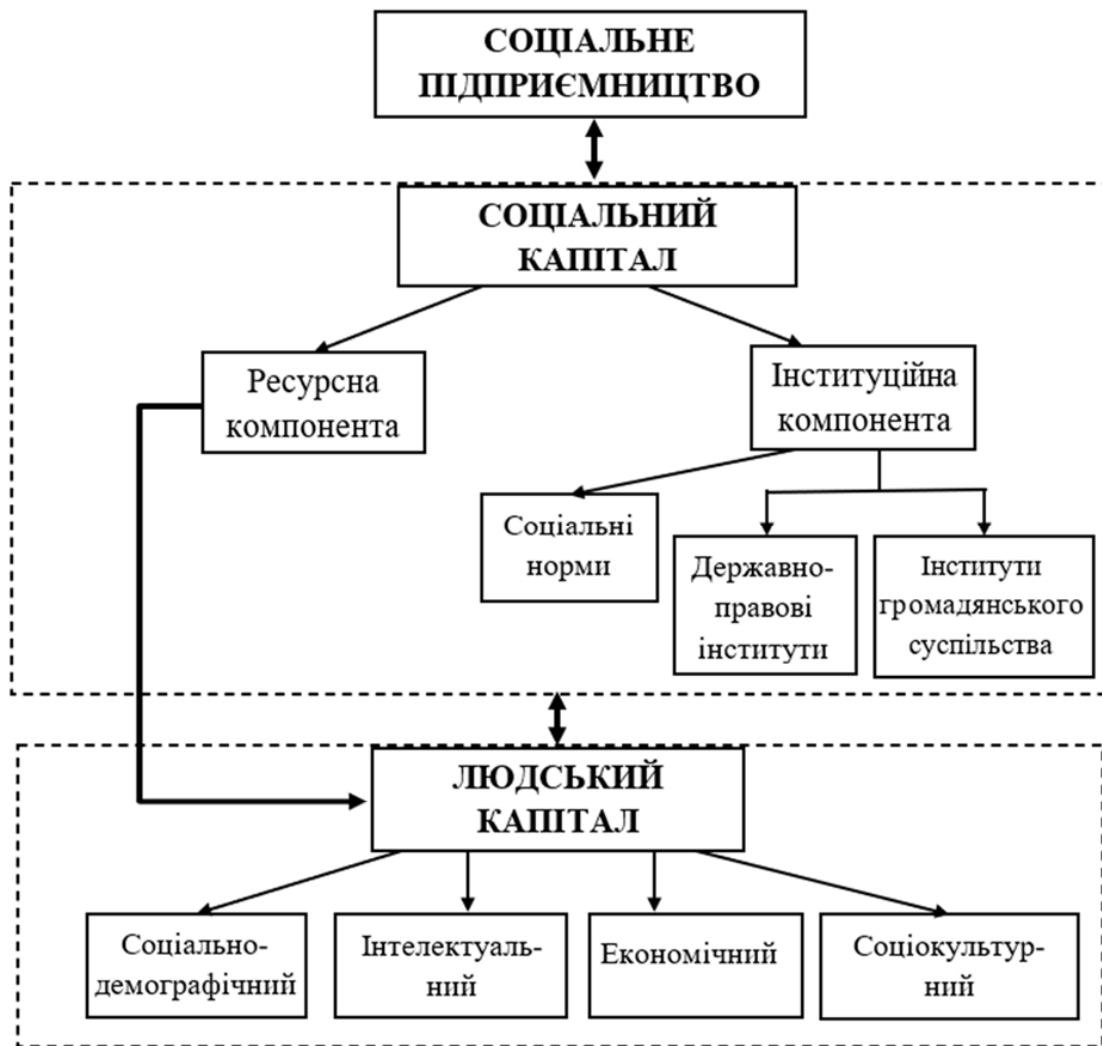
а саме як форму комерційної діяльності, в межах якої базові важелі впливу, такі як багатство, контроль та власність розподіляються рівномірно [3]. Важливо зауважити, що діяльність соціальних підприємців спрямована на впровадження системних соціальних змін, які мають враховувати традиційні інституційні межі та норми. Соціальне підприємництво здійснює значний вплив на нагромадження та розвиток соціального капіталу, оскільки останній, на думку Ф. Фукуями, представляє собою комплекс норм та цінностей, які є спільними для членів певної групи. Більше того, вчений зазначає, що для ефективного використання соціального капіталу має бути присутня його координація з боку держави [4].

Варто зазначити, що громада з високим рівнем соціального капіталу є найбільш комфортною для проживання її мешканців. Так, на думку Р. Патнема, зазначеним громадам, по-перше, притаманна соціальна довіра, яка формується завдяки спільній співпраці з метою задоволення групових потреб. По-друге, такі громади здатні ефективно вирішувати спільні проблеми за рахунок розвиненої комунікації. По-третє, у зазначених громадах є менша вірогідність зради груповим інтересам з боку владних інституцій за рахунок високої соціальної партисипації її мешканців. По-четверте, членам таких громад притаманна розширена самосвідомість та трансформація індивідуальних потреб у групові. Так, у членів громади зменшується соціальна ізоляваність, люди цікавляться життям і проблемами своєї громади та стають суб'єктами вирішення проблем [2].

Базовим ресурсом нагромадження соціального капіталу є людський капітал, оскільки знання та навички людини підвищують її здатність до громадської діяльності та ефективної взаємодії. Проте, основою соціального капіталу, окрім людського капіталу, є можливість мешканців громади об'єднуватись у групи задля досягнення спільної мети, яку можливо реалізувати через інституційну складову соціального капіталу.

Державно-правові інститути та інститути громадянського суспільства виступають джерелом нагромадження соціального капіталу, оскільки вони створюють певні законодавчі норми та контролюють їх виконання (рис. 1).

Проте вплив соціального підприємництва на нагромадження соціального капіталу є взаємообумовленим, оскільки, як зазначають К. Флора та Я. Флора, соціальний капітал здійснює також вплив на розбудову підприєм-

Рис. 1. Вплив соціального підприємництва на нагромадження соціального капіталу громади

Джерело: розроблено авторкою

ницької соціальної інфраструктури, яка спонукає громаду до спільної діяльності задля досягнення поставленої мети. Визначена мета має відповідати концепції сталого розвитку громад та покращувати їх добробут [5].

Важливим аспектом у діяльності соціальних підприємств є джерела залучення фінансових ресурсів, необхідних для їх діяльності.

Соціальні підприємства Республіки Польща у своїй діяльності переважно залучають фінансові ресурси державних фондів (44%). Членські внески складають 17%, а доходи, отримані від господарської діяльності, – 7%. Більшість соціальних підприємств Польщі провадять свою діяльність у третьому секторі, тому вони функціонують переважно за рахунок ґрантів та дотацій.

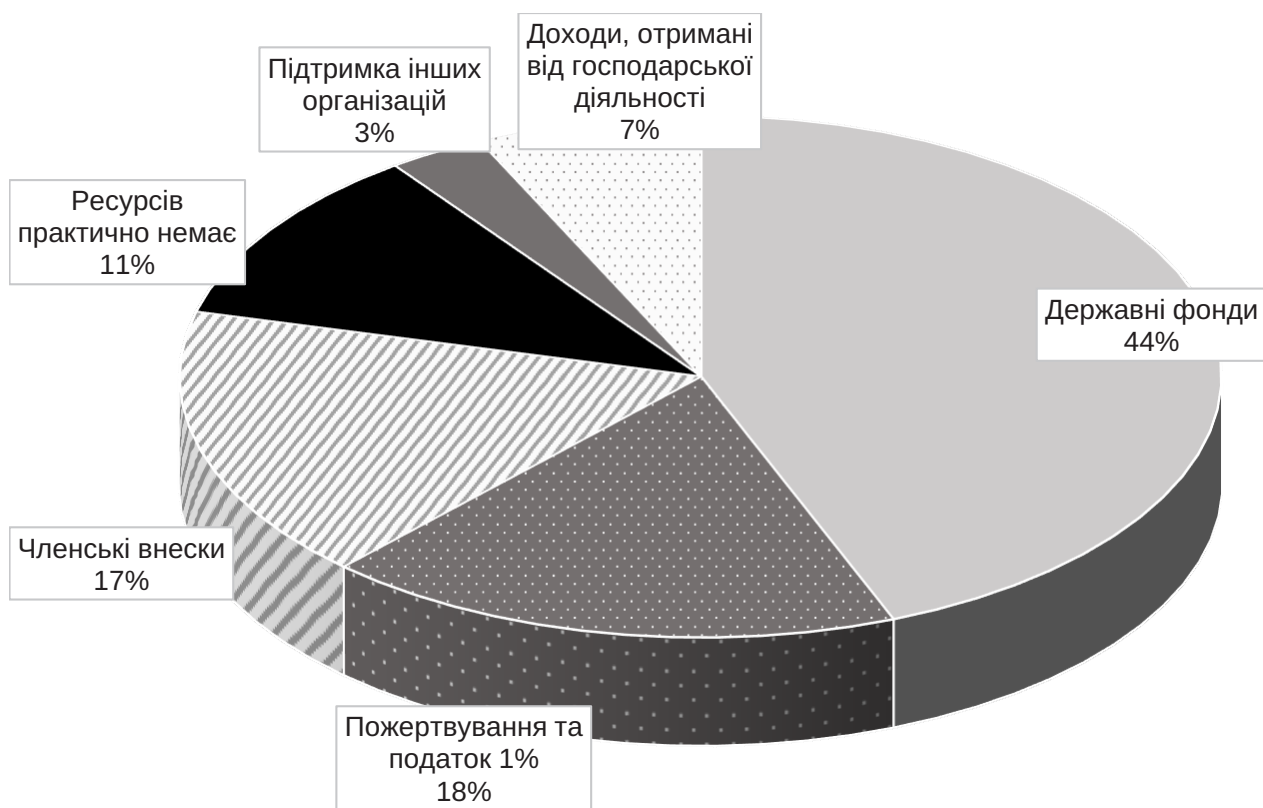
Дотації виділяються в більшості випадків на покриття витрат, необхідних для започат-

кування соціального підприємства або для здійснення діяльності щодо:

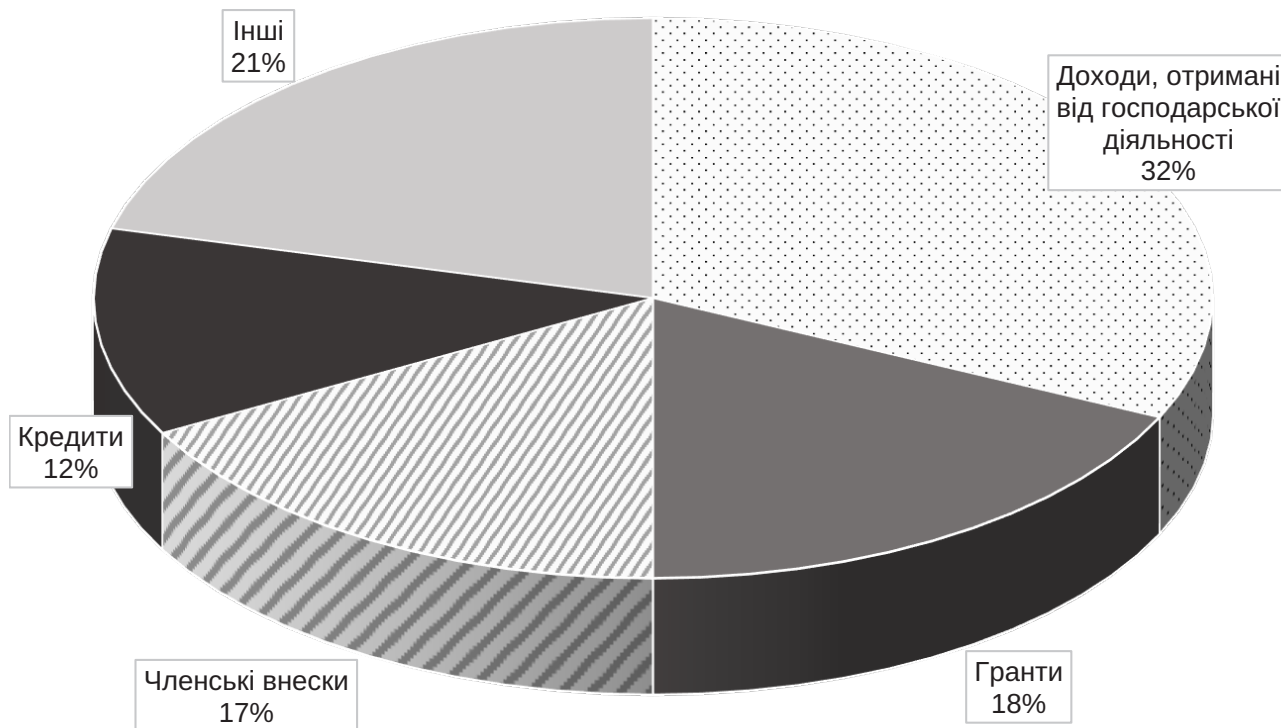
- перетворення суб'єкта соціальної економіки на соціальне підприємство;
- створення соціальним підприємством робочих місць для мешканців, яким загрожує соціальне виключення [6].

Що ж стосується України, то головним джерелом фінансових ресурсів соціальних підприємств є доходи, отримані від господарської діяльності (32%). Левову частку фінансування соціальних підприємств України складають інші джерела (21%), до котрих віднесено субсидії, нематеріальна підтримка партнерів, власні кошти, бюджетні кошти та інвестиції засновників (рис. 3).

В умовах цифровізації економіки регіонів надважливим є залучення інноваційних джерел фінансування соціального підприємни-

Рис. 2. Джерела залучення фінансових ресурсів соціальними підприємствами Польщі
Джерело: розроблено авторкою

Рис. 3. Джерела залучення фінансових ресурсів соціальними підприємствами України
Джерело: розроблено авторкою

цтва, що має базуватися на нових формах солідарності, партнерства, співробітництва та супроводжуватися підвищенням довіри серед мешканців, а відтак і зміцненням соціального капіталу.

До таких джерел слід віднести краудфандинг, що є важливим інструментом зміцнення діючих соціальних підприємств, популяризації соціального підприємництва та створення позитивної практики залучення соціальними підприємствами коштів громади. Краудфандинг як сучасна цифрова технологія (інтернет-платформа) дозволяє створювати нові інструменти для взаємовигідної взаємодії приватних інвесторів і представників соціального підприємництва.

Залучення коштів за допомогою краудфандингу потребує розробки інтернет-платформи та інноваційної ідеї, котра сприятиме залученню інтернет-користувачів жертвувати гроші на оголошену ініціативу. Більше того, для для дієвого краудфандингу важливим є наявність високого рівня довіри з боку громади, а отже соціального капіталу. Краудфандинг вперше набув поширення в музичній індустрії та на ринку ігор. Однак, нині все більшої популярності він набирає щодо збору коштів для ініціатив, пов'язаних із соціальною місією [7].

Однією найбільш поширеною краудфандинговою платформою в Україні є «Спільнокошт», який працює з 2012 року. За допомогою «Спільнокошт» можна зібрати гроші на соціальний проєкт, знайти стартовий капітал для соціального бізнесу, кошти на розробку винаходу тощо. Комісія платформи становить 10% від зібраної суми проєкту (якщо залучено 100% суми) та 15% – якщо зібрано від 50% до 99% суми проєкту. На початок 2022 року на «Спільнокошти» понад 60 тисяч українців вклали майже 49 млн. грн у 546 проєктів.

Серед міжнародних краудфандингових платформ найбільшого поширення набув Kickstarter. Представники громади на даній платформі виступають інвесторами (бекерами) та мають можливість скористатися технологічними ноу-хау ще до того, як вони стануть доступні для продажу. Реєстрація на даній платформі є безкоштовною, комісія складає 5% від зібраних коштів, крім того необхідно сплатити комісію за обробку платежів Amazon. Проте, важливою умовою платформи є збір всієї суми, в іншому випадку спонсорам повертаються вкладені гроші.

Одним із конкурентів Kickstarter є краудфандингова платформа IndieGogo, котра була заснована в 2008 році. У випадку, коли опублікований проєкт не збирає зазначеної суми, платформа бере комісію 9%, якщо збирає – 4% від суми проєкту. Багато бекерів віддають перевагу цій платформі, оскільки не потрібно досягати мети проєкту (будь-яка зібрана сума буде перерахована розробнику проєкту). Крім того, проєкти публікуються без проходження модерації та оформлення договорів.

До позитивних аспектів краудфандингу слід віднести те, що це гарний спосіб заявити про своє соціальне підприємство та зібрати перші кошти на його розвиток. Більше того, краудфандингові платформи дають можливість дослідити думку цільової аудиторії. Саме успішні компанії на краудфандингових платформах дають змогу залучати великих інвесторів.

До негативних аспектів краудфандингу слід віднести те, що важливим є враховувати всі технічні аспекти співпраці з платформами, оскільки можна не тільки не заробити, але й втратити певні кошти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Резюмуючи дослідження розвитку соціального підприємництва в умовах цифровізації економіки регіону, а також його впливу на нагромадження соціального капіталу громади можна зробити наступні висновки. Соціальне підприємництво сприяє формуванню соціального капіталу, оскільки це інноваційна діяльність особи, або групи осіб, котрі здійснюють системні зміни в соціальній чи екологічній сферах, отримують від цієї діяльності прибуток і мають значний вплив на соціально-економічний розвиток громади [8, с. 313].

Труднощі з отриманням зовнішніх коштів (інвестицій) є однією з головних перешкод розвитку соціального підприємництва в Україні, що створює гірші умови розвитку соціального підприємництва в Україні по відношенню до інших європейських країн, зокрема, Республіки Польща. В умовах цифровізації економіки регіонів важливим є використання інноваційних методів залучення фінансових ресурсів для створення та розвитку соціального підприємства. На нашу думку, для розвитку соціального підприємництва в Україні потрібно розробити стійку модель фінансування, яка створить можливість залучати потенційних інвесторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bornstein D, Davis S. (2010). *Social Entrepreneurship: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
2. Putnam, Robert D. (2015). Bowling alone: America's declining social capital. In: *The city reader*. Routledge, p. 188-196. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315748504-30/bowling-alone-america-declining-social-capital-robert-putnam>.
3. Сперклі Ф. (2011). Посібник з планування соціального підприємництва. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua>.
4. Fukuyama, Francis. El Capital Social. *Democracy* 5 (1994): 4-17. URL: https://www.researchgate.net/profile/Alejandro-Silva-Culler/post/What_does_the_transaction_costs_in_metropolitan_cooperation_consist_of/attachment/59d6338dc49f478072ea23e9/AS%3A273644922572803%401442253441845/download/CapSocial1.pdf.
5. Flora Cornelia B. and Flora Jan L. (1993). Entrepreneurial Social Infrastructure: A Necessary Ingredient. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 529. P. 48–58.
6. Wspólny Regulamin Dotacji Udzielanych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim, Warszawa. 2018.
7. Czyżewska M. (2020). Innovations, start-ups, risk. CEDEWU. Warsaw.
8. Revko A. (2017). Social Entrepreneurship as the Main Resource for the Regional Development. *Marketing and Management of Innovations*. Sumy State University. №1. P. 85–96. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.1%2D28>.

REFERENCES:

1. Bornstein D, Davis S. (2010). *Social Entrepreneurship: What everyone needs to know*. Oxford University Press.
2. Putnam, Robert D. (2015). Bowling alone: America's declining social capital. In: *The city reader*. Routledge, pp. 188–196. Available at: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315748504-30/bowling-alone-america-declining-social-capital-robert-putnam>
3. Sperkli F. (2011). Posibnyk z planuvannia sotsialnoho pidpriemnytstva [Guide to planning social entrepreneurship]. Available at: <http://www.britishcouncil.org.ua> [in Ukrainian]
4. Fukuyama, Francis. El Capital Social. *Democracy* 5 (1994): 4–17. Available at: https://www.researchgate.net/profile/Alejandro-Silva-Culler/post/What_does_the_transaction_costs_in_metropolitan_cooperation_consist_of/attachment/59d6338dc49f478072ea23e9/AS%3A273644922572803%401442253441845/download/CapSocial1.pdf.
5. Flora Cornelia B. and Flora Jan L. (1993). Entrepreneurial Social Infrastructure: A Necessary Ingredient. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 529. P. 48–58.
6. Wspólny Regulamin Dotacji Udzielanych przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim [Common Regulations on Subsidies Granted by the Social Economy Support Centers in the Wielkopolskie Voivodeship], Warszawa. 2018.
7. Czyżewska M. (2020). Innovations, start-ups, risk. CEDEWU. Warsaw.
8. Revko A. (2017). Social Entrepreneurship as the Main Resource for the Regional Development. *Marketing and Management of Innovations*. Sumy State University. № 1. P. 85–96. DOI: <http://doi.org/10.21272/mmi.2017.1%2D28>.